

Взагалі-то я Бог. Детальніше про це пізніше.

Що нижче я спускався, то тепліше ставало. Унизу я вирушив схожим на тунель коридором. Блакитна підлога сяяла, жодної порожинки, жодної павутинки, нічого. Йшов я навпомацки і швидко дістався кінця: металеві двері відчинилися ще до того, як я постукав. Переді мною стояв бібліотекар. Заввишки два метри шістдесят сантиметрів, чотири вуха, гострий погляд. Я обережно увійшов і розирнувся: високі стелі, приглушене світло, десять спальних місць та безліч охолоджувальних шлангів на стінах. Двері за мною заклацнулися. Бібліотекар привітався жестом і повідомив, що я перший відвідувач за багато років. Він все чекає гостей, але минуле вже нікого не цікавить. І він у моєму розпорядженні. Я не розумів, про що йдеться, тому перепитав. Бібліотекар пояснив, що люди втратили відчуття минулого, а відповідно і ключ до майбутнього. Наприкінці зауважив, що він не людина, а машина.

Запала тиша.

— Машина, — повторив бібліотекар після паузи, наголошуючи на цьому слові. — Якщо бути точним, то робот. Робот-бібліотекар. Мене звати Джиммі Мак-Говерн.

Тоді він запитав, чого я хочу, і я відповів, що навчився нічого не хотіти, зачитував напам'ять перші рядки нашого Конституційного Кодексу: «Народжений, щоб нічого не прагнути й жити в ментальних іграх з іншими та з оргіями тіла, думки й потоку». І додав, що сьогодні вранці не пішов на арену, як зазвичай, а проминув її, піднявся на цей засніжений пагорб і йшов усе далі й усе вище.

— А потім?

— Перечепився через клямку, що стирчала з-під снігу. Розкопав її, відчинив люк, спустився сходами вниз, в діру, в нору.

— До мене?

— Так.

— Чому саме сьогодні? — запитав він.

— Не знаю, — розгубився я.

Джиммі Мак-Говерн повільно вивів уперед руку. Кінчики його пальців торкнулися мого чола, і він прочитав моє ім'я.

— Еліас, — прошепотів він. — Еліас Циммерман. Ти хочеш дізнатися, що заховано тут, у підземній бібліотеці?

— Так.

— Хочеш знати, що це взагалі таке, бібліотека?

Я кивнув.

— Саме для цього я тут, Еліасе. Але в нас залишилось не так багато часу!

І він пішов уперед, не озираючись. Здавалося, що бібліотека була надзвичайно величною спорудою (хоча перевірити це неможливо, бо вона під землею), і називалася *Kalladabs Transition Spacetime Wonderland La Capra di Mentati*¹. Робот-бібліотекар назвав цю конструкцію рекурсивним спіраліском. І щоб знову опинитися нагорі, треба перетнути кожне приміщення спіраліска. Тоді можна самостійно повернутися до вихідної точки — ось чому вихідна точка і називається вихідною, а не точкою входу.

Спочатку Джиммі Мак-Говерн підвів мене до перипального піскового годинника, який безперервно перемелював числа. Два конуси торкалися кінчиками, кожен заввишки з бібліотекаря, з чого можна було виснувати, що висота приміщення під шість метрів. Верхній конус кишів синіми перипальними числами, які повільно стікали до нижнього конуса, де перетиралися на перипальний пісок. Нижній конус піскового годинника був майже заповнений. Я запитав, що означають ці числа. Джиммі відповів:

— Периферійний пісковий годинник стоїть тут уже сімдесят років. Ці цифри означають час, що залишився до кінця життя Землі. Ви всі помрете. У вас є, — він подивився вгору, — двадцять чотири умовні добові одиниці плюс сімнадцять годин, тридцять сім хвилин і — зараз — вісім секунд.

Сім. Шість. П'ять.

— Але чому? — запитав я.

¹ Калладабський Перехідний Просторово-часовий Дивосвіт «Ля Капра ді Мен-таті». (Тут і далі у примітках переклад з англійської, якщо не зазначено інше.)

— На Землю падає Колос. Неможливо ані знищити його, ані захистити планету щитом.

— І що тоді?

— Усе припинить своє існування.

— Як усе?

— Світ, Земля, машини, люди — все.

— І я?

— І ти, — відповів Джиммі.

Ця новина була аж ніяк не приємною.

3

Але перш ніж усе припинити, давайте нарешті почнемо. І почнемо з Густо. Звісно. З кого ж інше? Густо. Густо Вінтер. Густо Гамфрі Вінтер. Коли Густо заходить у кімнату, вона зменшується. Густо поглинає простір, він руйнує простір, роззирається у просторі, я б сказав, випиває його, а не роззирається, у його погляді є щось сьорбаюче. Він завжди уважний.

Однією рукою витирає піт з чола (Густо страждає на легкий гіпергідроз), другою погладжує бороду, яка в нього ніколи не росте безладно, а завжди підстрижена — це для нього важливо: у його графіку раз на місяць відведено місце на тримінг бороди. На момент народження, чи то пак появи, Омеги Густо шістдесят чотири роки. А ще він добрий гравець у покер. Дуже добрий гравець у покер. Блискучий гравець у покер. Майстерно володіє блефом, подвійним блефом, потрійним блефом. Іноді сам не знає, блефує чи ні щоразу, коли навіть не дивиться на карти перед собою в те-хаському холдемі. Це робить Густо непередбачуваним. Як для себе, так і для інших. Небезпечний суперник, він черпає силу в тому, що йому байдуже, виграє він чи програє. Бо якщо тобі нема чого втрачати, ти досить часто перемагаєш. Тож якщо Густо для перемоги потрібен туз, а він не знає, чи є в нього туз, бо ще не дивився у дві свої карти, він тричі стукає по карті кісточками пальців, заплюшує очі, перевертає її і не дивується, якщо — досить часто — у нього і справді на руках туз, а якщо ні, то голосно дається і звинувачує себе, що недостатньо вірив у появу туза. Його життя — гра.

Ставка — час, що залишився. Густо порахував, точніше, розрахував. Існування — одне довге самогубство на виплат. Це як в автомобілі: ви можете час до часу замінювати деталі, але в якийсь момент він не поїде, тож Густо зрозумів одну річ: головне — це з усієї сили тиснути на газ. Густо Вінтер був залежним від залежностей. Тютюн. Вино. Солодощі. Він міг тижнями викурювати по дві пачки сигарет на день (завжди кажучи в такі фази: «Я їм тільки для того, щоб потім закурити!») або випивати по дві пляшки вина за вечір, а згодом, в іншій фазі, — просто на кілька тижнів забути про куріння і випивку. Цей Густо Вінтер, хоч би як не ймовірно це звучало, — проте до цього доведеться звикнути, бо в принципі все, що я маю розповісти, звучить неймовірно, — Густо Вінтер (батько Бірт Захаріас, яка хоче, щоб її називали Бітч¹) у результаті ланцюга наразі нез'ясованих обставин став прийомним дідусем Її Порожності Омеги Захаріас, тобто надважливою фігурою у світовій грі, що почалася в році 0, тобто в 2000 році від Різдва Христового — за тим стародавнім календарем, до якого мені неминуче доведеться повернутися, коли ми детально обговорюватимемо релігії. Отже, цей Густо Вінтер через місяць після появи Омеги мав пережити щось, що назавжди прив'яже його до неї і зробить найстарішою людиною, яка будь-коли жила на нашій приреченій на швидку смерть планеті.

4

— Еліасе, — поцікавився робот-бібліотекар, — ти не знаєш, як опинився тут, у бібліотеці, ти навіть не знаєш, який зараз рік, так?

— Час — ніщо, — процитував я, — минуле минуло, а майбутнє приховане.

— Ми живемо у 525 році від Омеги. Або, згідно з традиційним календарем, у 2525 році від Різдва Христового. Вам, останнім людям, імплантували здатність любити сьогодення і не зазирати в майбутнє.

— Чому?

¹ *Bitch* з англійської «стерво».

— Якби ви зазирнули в майбутнє, то побачили б неминучий кінець свого життя і світу. З міркувань захисту, аби ви не впали у відчай від того, що має статися, а саме від кінця. Це єдина причина, Еліасе, чому тебе позбавили відчуття майбутнього.

— Яким чином? — запитав я.

— Канаканальні голки.

— Не розумію.

— Ходімо зі мною.

Він підвів мене до диска, у якому я побачив, хоч і тьмяно, своє відображення.

— Поглянь сюди, будь ласка, — попросив бібліотекар.

Я подивився. Він вигукнув слово, схоже на чхання, дзеркало яскраво спалахнуло, і я відчув жахливий біль у голові.

— Що це? — скрикнув я.

— Канаканальна голка у твоїй голові вигоріла.

А тоді.

Це почуття.

Ніби греблю прорвало.

Затопило побаченим, пережитим, запахами, відчуттями, думками; ось моя робоча бджілка Гумбо, арена, спільнота, ментальні ігри останніх днів, тижнів, місяців, оргії, мої друзі, час, який я провів з ними, в них, у їхніх головах, різьблення по корі, наше улюблене заняття — різьблення по корі. І раптом я зрозумів цінність життя. Всі чудові минулі речі були нічим іншим, як дзеркалами майбутнього, дзеркалами цінності життя, що могло би бути в мене попереду. Моє горло стиснулося, я ніколи раніше не мав такого дивного думкочуття.

Страх.

І це питання.

Просте запитання, рефлекс, інакше не скажеш, запитання, яке мало перевернути моє життя догори дригом, і це запитання змішалось з плачем перипальних чисел, що безперервно падали й перемелювались, плачем, який я тільки зараз, звільнившись від канаканальної голки, почув, зрозумів та прийняв. Це запитання пронизало холодне блакитне світло бібліотеки, і тільки коли воно з'явилося у просторі й часі, я збагнув, що сам же його і поставив:

— Невже справді нічого не можна змінити?

— Чого? — спитав робот. — Кінця світу?

Я подивився на бібліотекаря. Щось піднімалося в ньому. З глибини, знизу. Якийсь звук. Наче булькання. Минув деякий час, перш ніж я зрозумів, що машина сміється, і сміється з мене. Робот поступово заспокоївся, могутні груди перестали здригатися, і він подивився на мене довгим проникливим поглядом, а потім сказав те, чого я аж ніяк не очікував, тож потракував цей суворий машинний сміх не як глузування, а як визволення. Отож, зігнутих вказівним пальцем Джиммі притягнув мене до себе так, що мого носа досяг ледь уловний запах мастила, і сказав:

— Насправді ні, Еліасе. Але не насправді так. Можливо. Ймовірно. Є один — скажімо так — один шанс, любий Еліасе. Досить малоімовірний шанс. Та дозволь сказати це одразу, Еліасе: навіть найнеймовірніша з усіх можливостей все одно залишається можливістю.

5

«Втрачати нічого», — таким було життєве кредо Густо Вінтера. І Густо знав, що він не перша людина на землі, яка це усвідомила. «Назвімо це гедонізмом, — казав він, — згадаймо про епікурейців». Але в устах Густо це звучало якось переконливіше. Свою промову він знав напам'ять. 2 лютого 2000 року він виголосив її у двадцять четвертий раз. Того вечора його змусили сидіти з дітьми. Він не хотів, ні, анітрохи не хотів, проте, як стане зрозуміло згодом, вибору не було. Цей страх зробити щось не так. Ця тривожність. Він узяв м'ячі для жонглювання — Густо з дитинства обожнював жонглювати, — став посеред вітальні й підкидав їх хвилин двадцять. Щоб заспокоїтися. Це завжди допомагало. Наснажувало і допомагало зосередитися на другорядному. Дозволяло відволіктися. Густо мусив відволіктися. Кружляння м'ячів. Вічна циркуляція. Потім він почув якийсь шум зі спальні онуків, і страх одразу ж повернувся. Немовлята! Створіння, які нічого не вміють, які потребують повного обслуговування, абсолютно позбавлені будь-якої самостійності... Густо відклав м'ячі й прокрився до дитячої кімнати, де спершу підступив до колиски свого справжнього онука Альфи Фердинанда Захаріаса, який

посопував, не випускаючи з рота смочка. Звідти Густо подивився у бік ліжечка іншої малечі, істотки, яка, за словами Густо, отримала доступ до внутрішнього кола сім'ї шляхом удочеріння. Він підійшов до неї, побачив, що Омега Сибілла Захаріас із заплаченими очима спокійно лежить у своєму спальному мішку. Чорна шкіра, нічний ковпачок на лисій голові. Тут усе гаразд. Але ж звідки тоді взявся шум? Тріск? Густо цього не знав. Він уже хотів іти назад, натомість, не маючи ані найменшого уявлення чому, зробив навпаки. Підсунув до ліжка стільчик і сів біля Омеги.

— То ти думаєш, — сказав пошепки, — що можеш пролізти сюди? Просто з'явитися і залишитися? Це ти винна, що я змушений з вами сидіти! Без тебе все було би простіше. Особливо мені. Оцей, — Густо показав на ліжко Альфи, — це мій онук, і з однією дитиною Бітч і Коля впорались би самі, а от двоє, розумієш, двоє — це вже багато, на двох потрібна допомога. І що б там не казали твої... твої нові батьки, я буду...

Перш ніж Густо встиг закінчити речення, Омега розплющила очі й подивилася на нього. Густо здригнувся. Хоча він знав або думав, що знає, — бо це була загальноприйнята наукова думка на той час, — що жодна дитина в цьому віці не може фіксуватися на комусь або бачити щось чи когось, тільки туман, тіні й таке інше. Попри це в Густо було відчуття, що Омега не просто дивиться на нього, а дивиться запитально, і цим поглядом намагається перешкодити йому говорити далі. Густо не знав, що робити. З'явилася бажання вийти з кімнати. Він поправив м'яку іграшку і вже збирався забрати руку, коли Омега — у віці чотирьох тижнів! — блискавично схопила його за вказівний палець і стисла. Густо міг би висмикнути палець, але побоявся, що Омега злякається, закричить і розбудить Альфу. Густо не витримав погляду Омеги, відвів очі на протилежну стіну, на вікно, на жалюзі, на слабке світло ліхтаря і подумав: тепер я в пастці, мені доведеться сидіти тут навпочіпки, поки вона не засне. Щоб заспокоїти себе, щоб щось сказати, оговтатися і вийти з дитячої, — бо, думав Густо, якщо я говоритиму, дитина задрімає, перестане фокусуватися на мені, м'язи її рук розслабляться, і вона відпустить палець. Це була єдина причина, тільки тому, — так розповідав Густо в інтерв'ю інтернет-форуму «Інкваєр» 19 вересня 2028 року за старим літочисленням, — він виголосив перед нею свою промову, яку до цього виголошував уже